

POSTANOWIENIE

Dnia 12 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Wiak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Czubik

Wojciech Szczepka (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z wniosku A. P.

z udziałem G. K. i R. K.

o stwierdzenie nabycia praw do spadku po I. P.,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych 12 października 2022 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich od postanowienia Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej z 17 lipca 2012 r., sygn. I Ns 813/12:

- 1. uchyla postanowienie Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej z dnia 17 lipca 2012 r. (I Ns 813/12) w punkcie 1 i stwierdza, że spadek po I. P., zmarłej dnia [...] 2011 r. w D., ostatnio zamieszkałej w D., na podstawie ustawy nabyli: mąż A. P., s. J. i A. – w ½ części, ojciec T. D., s. W. i M. – w ¼ części oraz siostrzeniec G. K., s. B. i S. – w ¼ części, przy czym nabycie nastąpiło z dobrodziejstwem inwentarza.**
- 2. znosi wzajemnie koszty postępowania przed Sądem Najwyższym wywołane skargą nadzwyczajną.**

UZASADNIENIE

Wnioskiem z 11 kwietnia 2012 r. A. P. (dalej: „wnioskodawca”) wystąpił do Sądu Rejonowego w D. o stwierdzenie nabycia spadku po swojej żonie, I. P.,

zmarłej [...] 2011 r. w D. poprzez orzeczenie, że spadek po zmarłej nabyli jako spadkobiercy ustawowi: mąż A. P., ojciec T. D. oraz siostrzeniec G. K. – każdy po 1/3 części. W uzasadnieniu wniosku wskazano, że zmarła w chwili śmierci była mężatką, przy czym jedyne dziecko ze związku z A. P. (syn R. P.) zmarło bezpotomnie [...] 2007 r. Nie miała dzieci pozamałżeńskich ani przysposobionych. Spadkodawczyni pozostawiła testament własnoręczny z 8 października 2011 r., lecz z jego treści wynikało, że dokonała w nim jedynie zapisu testamentowego na rzecz G. K. i R. K., albowiem rozporządziła tylko majątkiem stanowiącym jej majątek osobisty, który nie wyczerpywał całości ani znacznej części majątku wchodzącego w skład masy spadkowej.

Postanowieniem z 17 lipca 2012 r. (I Ns 813/12) Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej stwierdził, że spadek po I. P., zmarłej [...] 2011 r. w D., ostatnio stale zamieszkałej w D., na podstawie ustawy nabyli: mąż A. P. oraz ojciec T. D. i siostrzeniec G. K. po 1/3 części każdy z nich, przy czym nabycie nastąpiło z dobrodziejstwem inwentarza. Zarówno wnioskodawca, jak i uczestnicy postępowania nie wnieśli apelacji od powyższego postanowienia.

W sprawie został złożony przez pełnomocnika wnioskodawcy adwokat M. S. wniosek o sprostowanie sentencji postanowienia Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej z 17 lipca 2012 r. (I Ns 813/12) w zakresie samego określenia wysokości udziałów przypadających wskazanym w postanowieniu spadkobiercom ustawowym, jednak został on cofnięty.

Sąd Najwyższy postanowieniem z 23 czerwca 2015 r. (V CNP 60/14) odrzucił skargę wnioskodawcy o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej z 17 lipca 2012 r. (I Ns 813/12). Sąd Najwyższy w uzasadnieniu stwierdził m.in., że wskazane w skardze uchybienie w postaci innego niż wynika to z ustawy określenia wysokości udziału przypadającego wnioskodawcy w spadku po zmarłej I. P. mogło zostać naprawione w postępowaniu apelacyjnym, przez co powstała w sprawie sytuacja nie może być traktowana jako szczególne uzasadnienie do złożenia skargi od postanowienia Sądu I instancji, w kontekście wymogów art. 424¹ § 2 k.p.c.

Pismem z 25 marca 2021 r. Rzecznik Praw Obywatelskich (dalej: „skarżący”) wniósł skargę nadzwyczajną od postanowienia Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej z 17 lipca 2012 r. (I Ns 813/12). Skarżący zaskarżył powyższe orzeczenie w całości, zarzucając mu, na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 1904 ze zm., dalej: „u.SN”):

1. rażące naruszenie prawa materialnego poprzez niewłaściwe zastosowanie art. 933 § 1 k.c., polegające na przyjęciu, że mąż spadkodawczyni, dziedziczący w zbiegu z jej ojcem oraz synem jej siostry, nabył spadek po zmarłej na podstawie ustawy w 1/3 części, podczas gdy według art. 933 § 1 k.c. udział spadkowy małżonka, który dziedziczy w zbiegu z rodzicami, rodzeństwem i zstępnymi rodzeństwa spadkodawcy wynosi połowę spadku;

2. rażące naruszenie prawa materialnego poprzez niewłaściwe zastosowanie art 932 § 2 zd. 1, § 4 i § 5 k.c., polegające na przyjęciu przez sąd, że ojciec spadkodawczyni i syn jej siostry nabyli spadek na podstawie ustawy w łącznej wysokości 2/3 części, podczas gdy zgodnie z regułami ustalonymi w ramach art. 932 § 2 zd. 1, § 4 i § 5 k.c. w sytuacji braku zstępnych spadkodawczyni i gdy jeden z jej rodziców nie dożył otwarcia spadku, udziały spadkowe przypadające łącznie jednemu z rodziców oraz zstępnym rodzeństwa, dziedziczącym razem z małżonkiem spadkodawcy, wynoszą połowę spadku;

3. rażące naruszenie prawa procesowego poprzez niewłaściwe zastosowanie art. 670 k.p.c. i art. 677 § 1 k.p.c., polegające na wydaniu postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku zgodnie z treścią wniosku jednego ze spadkobierców, popartego przez pozostałych na rozprawie, bez zbadania jaki jest rzeczywisty stan prawny w zakresie wielkości udziałów spadkowych przypadających każdemu ze spadkobierców, podczas gdy przepisy art. 670 k.p.c. i art. 677 § 1 k.p.c. obligują sąd spadku do badania z urzędu kręgu spadkobierców i sposobu dziedziczenia, niezależnie od stanowisk uczestników postępowania spadkowego;

4. naruszenie konstytucyjnej zasady zaufania do państwa oraz zasady bezpieczeństwa prawnego, wywodzonych z art. 2 Konstytucji RP oraz konstytucyjnego prawa do dziedziczenia chronionego w art. 21 ust. 1 i art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji, ze względu na funkcjonowanie w obrocie prawnym wadliwego postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku, pozostającego w oczywistej sprzeczności z rzeczywistym stanem prawnym w zakresie wysokości udziałów spadkowych, które przypadły każdemu ze spadkobierców z mocy ustawy z chwilą otwarcia spadku, uniemożliwiając tym samym należyte uporządkowanie spraw spadkowych po zmarłej I. P.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i orzeczenie przez Sąd Najwyższy co do istoty sprawy poprzez stwierdzenie, że spadek po I. P., zmarłej [...] 2011 r. w D. i tamże ostatnio stale zamieszkałej, na podstawie ustawy nabyli z dobrodziejstwem inwentarza: mąż A. P., syn J. i A. w 1/2 części, ojciec T. D., syn W. i M. w 1/4 części oraz siostrzeniec G. K., syn B. i S. w 1/4 części.

Wykazując istnienie przesłanki ogólnej, skarżący zaznaczył, że stwierdzona wadliwość zaistniała w efekcie sądowego zastosowania prawa materialnego, przy pominięciu przez Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej jednoznacznych powinności proceduralnych, uzasadnia odstępstwo od jednej z fundamentalnych zasad państwa prawa, jaką pozostaje stabilność i trwałość orzeczeń sądowych. W niniejszej sprawie powinno to nastąpić ze względu na ochronę porządku prawnego i przywrócenie ładu w stosunkach prawnych pomiędzy spadkobiercami zmarłej I. P., a dodatkowo także – ze względu na rozszerzoną materialną prawomocność postanowienia spadkowego – w stosunkach z osobami trzecimi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 89 § 1 u.SN, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu

powszechnego lub sądu wojskowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile:

1) orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji, lub

2) orzeczenie w sposób rażący narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub

3) zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego

- a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Skargę nadzwyczajną, co do zasady, wnosi się w terminie 5 lat od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna w terminie roku od dnia rozpoznania (art. 89 § 3 zd. 1 u.SN). Stosownie do art. 115 § 1 u.SN, jedynie przejściowo, w okresie 6 lat od dnia wejścia w życie ustawy, skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po 17 października 1997 r. W takim przypadku, zgodnie z art. 115 § 1a u.SN, skarga nadzwyczajna może być wniesiona wyłącznie przez Prokuratora Generalnego lub Rzecznika Praw Obywatelskich. Ponadto, od tego samego orzeczenia w interesie tej samej strony skarga nadzwyczajna może być wniesiona tylko raz (art. 90 § 1 u.SN).

Skarga nadzwyczajna jest instrumentem szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości w znaczeniu określonym w art. 175 ust. 1 Konstytucji. Jej celem jest wyeliminowanie z obrotu wadliwych, a jednocześnie naruszających zasady sprawiedliwości społecznej, orzeczeń sądowych, które dotyczą konkretnych, zindywidualizowanych podmiotów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2019 r., I NSNk 2/19; wyroki Sądu Najwyższego z: 9 grudnia 2020 r., I NSNu 1/20; 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/19; 19 stycznia 2022 r., I NSNc 216/21; 7 września 2022 r., I NSNc 530/21 i 21 września 2022 r., I NSNc 544/21). Rolą kontroli nadzwyczajnej nie jest jednak eliminowanie wszystkich wadliwych orzeczeń. Wyjątkowość orzekania w ramach tej instytucji powinna dotyczyć tylko tych z nich, które nie dadzą się pogodzić z podstawowymi zasadami

demokratycznego państwa prawnego, będąc *prima facie* orzeczeniami w sposób elementarny niesprawiedliwymi.

Na podmiocie wnoszącym skargę nadzwyczajną spoczywa w pierwszej kolejności powinność wykazania zaistnienia w danej sprawie przynajmniej jednej z przesłanek szczegółowych – uchybień wymienionych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. Ponadto, skarga nadzwyczajna musi nawiązywać do przesłanki ogólnej (funkcjonalnej), wskazanej w art. 89 § 1 *in principio* u.SN, która wymaga równoczesnego wykazania, że uwzględnienie skargi nadzwyczajnej jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Ścisłe określenie przesłanek przedmiotowych skargi nadzwyczajnej związane jest z jej funkcją ochronną w ujęciu Konstytucji, tj. z jednej strony, z dążeniem do zapewnienia prawidłowości działania organów władzy publicznej (art. 7 w zw. z art. 2 Konstytucji), a z drugiej strony, z konieczną ochroną stabilności i prawomocności orzeczeń sądowych oraz kształtowanych przez nie stosunków prawnych (art. 45 w zw. z art. 2 Konstytucji, zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; wyroki Sądu Najwyższego z: 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/19; 19 stycznia 2022 r., I NSNc 216/21; 7 września 2022 r., I NSNc 530/21 i 21 września 2022 r., I NSNc 544/21). Ochrona powagi rzeczy osądzonej (*res iudicata*), a przez to stabilności prawa, należy do fundamentów demokratycznego państwa prawnego i znajduje głębokie uzasadnienie aksjologiczne. Z tego względu – jak wskazuje się w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: „ETPC”) – nadzwyczajne środki zaskarżenia muszą być uzasadnione okolicznościami o istotnym i niewątpliwym charakterze, korygującym fundamentalne wady rozstrzygnięć jurysdykcyjnych, niweczące podstawową funkcję wymiaru sprawiedliwości (wyrok ETPC z 24 lipca 2003 r., *Riabikh przeciwko Rosji*, skarga nr 52854/99). Nie mogą przy tym inicjować *de facto* dodatkowej kontroli instancyjnej. Dopuszczalny na gruncie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka środek kontroli musi wobec tego sprawiedliwie wyważyć między prywatnymi interesami a ochroną pewności prawa, w tym ochroną powagi rzeczy osądzonej, od których zależy efektywność funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości.

Konstrukcyjnym założeniem skargi nadzwyczajnej jest więc takie określenie jej przesłanek, by służyła ona eliminowaniu z obrotu orzeczeń sądowych obarczonych wadami o fundamentalnym znaczeniu w świetle zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. W konsekwencji, stwierdzone naruszenia muszą być na tyle poważne, by wzgląd na całokształt zasady wynikającej z art. 2 Konstytucji nakazywał ingerencję w powagę rzeczy osądzonej (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 9 grudnia 2020 r., I NSNu 1/20; 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/19; 19 stycznia 2022 r., I NSNc 216/21; 7 września 2022 r., I NSNc 530/21 i 21 września 2022 r., I NSNc 544/21).

Dokonując wstępnej oceny wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich skargi nadzwyczajnej, Sąd Najwyższy nie stwierdził istnienia okoliczności, które mogłyby prowadzić do wniosku, że w niniejszej sprawie jest ona niedopuszczalna, co skutkowałoby jej odrzuceniem a *limine*, bez potrzeby merytorycznego zbadania podniesionych w niej zarzutów. Została ona wniesiona przez Rzecznika Praw Obywatelskich, który jest jednym z dwóch podmiotów wskazanych w art. 115 § 1a u.SN, uprawnionych do wnoszenia skarg nadzwyczajnych od orzeczeń, które uprawomocniły się przed dniem wejścia w życie ustawy o Sądzie Najwyższym.

Zaskarżone postanowienie Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej z 17 lipca 2012 r. (I Ns 813/12) nie mogło zostać, na dzień wniesienia skargi, uchylone ani zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Wcześniejsza skarga wnioskodawcy o stwierdzenie niezgodności z prawem tego postanowienia została odrzucona postanowieniem Sądu Najwyższego z 23 czerwca 2015 r. (V CNP 60/14).

Podsumowując, nie zachodzą przeszkody do merytorycznego rozpoznania wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich skargi nadzwyczajnej.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się już pogląd, że konstrukcja skargi nadzwyczajnej wymaga, aby w pierwszej kolejności dokonać oceny występowania przesłanek szczególnych, a następnie weryfikacji czy wystąpiła również przesłanka ogólna (funkcjonalna). W rozpoznawanej skardze nadzwyczajnej Rzecznik Praw Obywatelskich sformułował przeciwko

zaskarżonemu orzeczeniu zarzuty odwołujące się do dwóch przesłanek szczegółowych określonych w art. 89 § 1 pkt 1 i 2 u.SN.

Podniesione przez skarżącego zarzuty okazały się zasadne.

Należy zaznaczyć, że w zakresie zarzutów rażącego naruszenia prawach skarżący podniósł niewłaściwe zastosowanie przepisów. Przyjmuje się, że w takim przypadku naruszenie to dotyczy tych przepisów, które są przedmiotem subsumpcji – objętych podstawą faktyczną lub prawną kwestionowanego orzeczenia (zob. K. Szczucki, *Ustawa o Sądzie Najwyższym. Komentarz*, Warszawa 2021, s. 483; por. także: wyrok Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2016 r., IV CSK 674/15; M. Sekuła-Lelono, *Podstawy kasacyjne w procesie stosowania prawa*, Ius Novum 2014, nr 5). Naruszenie prawa przez jego niewłaściwe zastosowanie może polegać także na niezastosowaniu określonej normy prawnej do konkretnego stanu faktycznego, pomimo istnienia podstaw do dokonania subsumpcji (lub odwrotnie). W sytuacji, gdy ustalony w sprawie stan faktyczny, będący podstawą rozstrzygnięcia, nie będzie odpowiadał hipotezie zastosowanej normy prawnej, będzie znaczyło to, że doszło do takiego rodzaju naruszenia prawa (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2020 r., I NSNc 44/19 i wskazane tam orzecznictwo; wyroki Sądu Najwyższego z: 28 października 2020 r., I NSNc 38/20; 5 maja 2021 r., I NSNc 159/20; postanowienie Sądu Najwyższego z 28 października 2020 r., I NSNc 69/20).

Już nawet pobieżna konfrontacja stanu faktycznego i stanu prawnego ustalonych w zaskarżonym postanowieniu z przepisami dotyczącymi zasad dziedziczenia ustawowego niezbicie dowodzi, że w niniejszej sprawie Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej naruszył przepisy prawa obowiązujące w dniu wydania zaskarżonego orzeczenia. Zgodnie z przepisem art. 932 § 1 zd. 1 k.c., w braku zstępnych spadkodawcy powołani są do spadku z ustawy jego małżonek i rodzice. Jeżeli jedno z rodziców spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadł, przypada rodzeństwu spadkodawcy w częściach równych (art. 932 § 4 k.c.). Natomiast, jeżeli którekolwiek z rodzeństwa spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadł, przypada jego zstępny. Podział tego rodzaju następuje według zasad, które dotyczą podziału między dalszych zstępnych spadkodawcy (art. 932 § 5 k.c.).

Natomiast zgodnie z art. 933 § 1 k.c. udział spadkowy małżonka, który dziedziczy w zbiegu z rodzicami, rodzeństwem i zstępnymi rodzeństwa spadkodawcy, wynosi połowę spadku.

Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej prawidłowo określił krąg spadkobierców ustawowych, jednakże bez wątpienia błędnie ustalił wartość ich udziałów spadkowych. Biorąc pod uwagę literalne brzmienie przepisu art. 933 § 1 k.c. udział spadkowy wnioskodawcy powinien wynosić połowę, natomiast pozostałych uczestników postępowania – po 1/4 każdy. Tymczasem sąd przyjął, że wszyscy spadkobiercy dziedziczą w częściach równych i otrzymują 1/3 spadku. Treść przepisów dotyczących dziedziczenia ustawowego nie pozwala na modyfikowanie wysokości udziałów spadkowych przez spadkobierców. Jedynie sam spadkodawca może wprowadzić w tym zakresie odpowiednie zmiany, gdy pozostawia po sobie ważny testament. W razie jego braku lub nieobjęcia jego treścią całej masy spadkowej, należy przyjąć w sposób dorozumiany, że wolą zmarłego było, aby spadek (lub jego część, która nie została objęta treścią testamentu) przypadła spadkobiercom ustawowym – zgodnie z ustawowymi zasadami dziedziczenia. Jak słusznie przyjął Sąd Najwyższy w uchwale z 26 lutego 1969 r. (III CZP 132/68) – w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku sąd związany jest żądaniem wniosku jedynie co do osoby spadkodawcy. Nie są natomiast istotne z punktu widzenia kognicji i rozstrzygnięcia sądu inne żądania zgłoszone w toku postępowania. Z tego względu nie można zgodzić się z tym, że sąd był związany wnioskiem o stwierdzenie nabycia spadku w zakresie wysokości udziałów spadkowych.

Powyższe naruszenie prawa, do którego doszło przez niewłaściwe zastosowanie przepisów, uznać należy za rażące. Pomimo istnienia ustawowych zasad, określających wysokość udziałów spadkowych w ramach dziedziczenia ustawowego, w niniejszej sprawie sąd orzekł według własnego uznania, wbrew jednoznacznej treści znajdujących zastosowanie przepisów.

„Rażące” naruszenie prawa jest zwrotem ocennym, doświadczalnie niemierzalnym (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 10 stycznia 2019 r., II KK 74/18). Zachodzi, gdy zaskarżone orzeczenie można uznać za niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętymi

standardami rozstrzygnięć, gdy było wynikiem rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2021 r., I NSNc 51/20 i powołane tam orzecznictwo). W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolity pozostaje pogląd, zgodnie z którym przez rażące naruszenie prawa rozumieć należy jako „bardzo duże”, „wyraźne”. Jest to naruszenie prawa na tyle wyraźne, że do jego ustalenia nie jest konieczne prowadzenie złożonych procesów intelektualnych (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z: 20 stycznia 2021 r., I NSNc 1/21; 3 grudnia 2020 r., I NSNc 34/20; 17 czerwca 2020 r., I NSNc 44/19; postanowienie Sądu Najwyższego z 27 maja 2021 r., I NSNc 109/20). Przyjmuje się ponadto, że naruszenie prawa jest rażące wówczas, gdy w jego następstwie powstają skutki, które są niemożliwe do aprobaty w świetle wymagań praworządności lub też takie, które powodują niemożność akceptacji zaskarżonego orzeczenia jako aktu, który został wydany przez organ praworządnego państwa (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 20 marca 1996 r., II PRN 4/96; por. także: wyrok Sądu Najwyższego z 5 maja 2021 r., I NSNc 159/20). Podobny pogląd wypowiedział Sąd Najwyższy w wyroku z 8 czerwca 2021 r. (I NSNc 25/19), wskazując, że „[r]ażący charakter prawa, o którym mowa w art. 89 § 1 pkt 2 ustawy z 2017 r. o Sądzie Najwyższym, winien uprawdopodobniać tezę o konieczności uchylecia zaskarżonego orzeczenia celem urzeczywistnienia zasady konstytucyjnej z art. 2 Konstytucji RP” (zob. także: wyrok Sądu Najwyższego z 24 marca 2021 r., I NSNc 134/20).

Jak już wskazano wyżej, oczywistym jest, że Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej naruszył przepisy procesowe, obligujące sąd spadku do badania z urzędu kręgu spadkobierców i sposobu dziedziczenia, niezależnie od stanowisk uczestników postępowania, a także przepisy materialne ustalające udziały w spadku, w sytuacji faktycznej, w której mąż spadkodawczyni dziedziczył w zbiegu z jej ojcem oraz synem siostry. Nie dającym się zaakceptować skutkiem takiego naruszenia prawa jest pozostawanie w obrocie prawnym wadliwego postanowienia Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej z 17 lipca 2012 r. (I Ns 813/12) o stwierdzeniu nabycia spadku, które uniemożliwia należyte uporządkowanie spraw spadkowych po zmarłej I. P..

Sąd Najwyższy stwierdza również, że w konsekwencji powyższych wadliwości zasadny jest zarzut naruszenia konstytucyjnej zasady zaufania do państwa oraz zasady bezpieczeństwa prawnego, wywodzonych z art. 2 Konstytucji RP oraz konstytucyjnego prawa do dziedziczenia chronionego w art. 21 ust. 1 i art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji RP. Poprzez wydanie niezgodnego z prawem orzeczenia, zawierającego istotne błędy co do wysokości udziałów spadkowych, Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej pozbawił wnioskodawcy, należnej mu i wynikającej bezpośrednio z ustawy – części spadku. Chronione na gruncie art. 21 i art. 64 Konstytucji RP prawo dziedziczenia nie odnosi się bowiem do samego faktu sukcesji, który ma miejsce w chwili otwarcia spadku, lecz wiąże się z obowiązkiem organów państwa do ochrony wszelkich praw obligacyjnych związanych ze spadkiem, a także ustanowienia i zabezpieczenia odpowiednich procedur, które mają na celu stwierdzenie nabycia spadku, ochronę nabywcy czy działu spadku (tak: postanowienia Sądu Najwyższego z: 2 grudnia 2020 r., I NSNc 102/20; 18 listopada 2021 r., I NSNc 639/21).

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Najwyższy na podstawie art. 91 § 1 u.SN orzekł jak w sentencji.

[as]